

Opatrné přizpůsobování se?

(Reakce na dva články ve VR 1/98)

Ve VR 1/98 vyšel článek prof. Ing. Jaroslava Komárka, CSc. „Příprava důstojníků v armádách NATO a Armádě ČR“. S jeho argumenty musím souhlasit a pokusím se je rozšířit ještě dalšími fakty o přípravě důstojníků v Bundeswehru (BW).

Během dvou let studia v Německu jsem měl mnoho příležitostí pozorovat mladé důstojníky BW při cvičeních i v běžném vojenském životě. Jsou samostatnější, energičtí a velmi motivovaní. Tento můj subjektivní pocit má zřejmě více jevových rovin, materiální, sociální, motivační a jiné.

Celková mentalita našeho a německého důstojníka se mi zdá být v zásadních rysech stejná: co nejdříve a co nejlépe splnit své funkční povinnosti a být doma se svou rodinou. Tedy mnohem civilnější pojetí vojenského života proti některým dalším státům NATO. Přesto a nebo právě proto němečtí důstojníci (slyšel jsem to vícekrát v NATO) jsou považováni za velice schopné organizátory a jsou jim speciálně v mezinárodních štábech zadávány složité koncepční úkoly, jakým jsou příprava plánovacích metodik, cvičení apod.

Přitom německý třístupňový model přípravy důstojníků je podstatně jednodušší a časově kratší než náš. Základní forma studia je: důstojnická škola (3-3,5 roku), následuje studium na univerzitě BW (3-3,5 roku), kde jsou studovány civilní předměty a je zakončeno diplomem. Nadstavbový stupeň povinný pro všechny důstojníky je štábní kurz stupně prapor zakončený zkouškou a nejlepší z tohoto kurzu, kteří se osvědčí v praxi, jdou později studovat na VA BW v rozsahu dvou let a v hodnostech kapitánů či majorů.

Rovněž studium na Velitelské akademii (VA) Hamburk, pokud ho srovnám se studiem na našich bývalých tříletých postgraduálech, je méně složité. Jak uvedl prof. Komárek CSc., v NATO není znám pojem *vojenská věda* a s vojenskými odbornými předměty se na VA BW zachází jednodušeji. Přednášející jsou převážně podplukovníci, kteří „odveleli“ prapor a po třech letech na VA budou dále rotovat do vojsk. Tak zvaných „docentů“, tedy lidí s vědeckou průpravou, systematicky se zabývající určitým oborem, je podstatně méně než u nás.

Technické a počítačové vybavení VA BW ve srovnání s našimi možnostmi je přibližně stejné (kromě možnosti simulovat cvičení). Jestliže si však vezmeme výsledný produkt těchto dvou různých vzdělávacích systémů, tedy důstojníka působícího v praxi, mám dojem, že německý systém přináší větší účinnost.

Vynechám roviny materiální, sociální a motivační a soustředím se na rovinu vzdělávacích systémů. V německém vojenském školství se důsledně uplatňuje metoda „úkolové taktiky“ (*Auftragstaktik*), tedy řízení pomocí cílů; zde se však specificky v procesu výchovy jedná o výchovu lidí na úkolech.

Konkrétně při studiu na VA BW to vypadá tak, že všechny důležité akce, přednášky, semináře, cvičení, služební návštěvy jsou organizovány samotnými posluchači. Starší ročníky řídí cvičení mladších ročníků; vlastní brigádní či divizní cvičení si převážně zpracovávají posluchači sami, sami zpracovávají studijní materiály a další publikace.

Třídní učitel (tutor) má vysoké postavení schvalovatele a odborného poradce. Takto to probíhá v národním kurzu VA BW (dva roky) i v mezinárodním kurzu (jeden rok).

V mezinárodním kurzu jsou zahraniční posluchači ve skupinkách po třech čtyřech posluchačích přiděleni vždy k jednomu německému posluchači (mentor), které jim neformálně zprostředkovává veškerý studijní i potřebný soukromý servis. Většina přednášek a cvičení v tomto mezinárodním kurzu byla připravena a řízena těmito mentory v hodnosti majorů, podplukovníků, kteří přišli zhruba ze stupně štáb praporu, přednášeli o divizi, spolupřidili cvičení sboru a ono to fungovalo.

Jistě, celá věc se musí měřit přes omezující faktory určité obecnosti této výuky (jazykový problém, naše slabá adaptace v taktickém systému NATO ap.), ale přesto to byl pro mne, který jsem na vojenském studiu do této doby strávil sedm let (oni čtyři), prošel jsem šesti velitelskými stupni (oni dva až tři), téměř pedagogický zážrak.

Jiné je ve VA BW i celkové pojetí výuky. Klasickou přednášku v našem pojetí, kdy vyučující 50 minut mluví k danému tématu, jsem tam nezažil. Všechny přednášky jsou prováděny **metodou problémové** výuky, tedy posluchač je neustále zatahován do problematiky, buď v krátkých vystoupeních či v týmu řeší v rámci „minicvičení“ danou problematiku, či je prostě tázán na názor.

Na každou přednášku jsme předem obdrželi její písemnou podobu a po přednášce jsme podle potřeby obdrželi dotisk jejich promítaných částí. Část přednášek jsme prováděli sami pro ostatní. Cvičení probíhala mnohem volněji než u nás (probrali jsme praporek, brigádní, divizní, sborové cvičení a cvičení na mírové operace OSN), bylo více času na jejich přípravu a nejvyšší stupeň, který se o tato cvičení zajímal, byl třídní učitel (tutor). Zaměstnání v terénu (na divizním cvičení) bylo díky nasazení vrtulníků přínosné a dříve vhodně skloubeným návštěvám kulturních památek i příjemné.

Kde tedy hledat příčiny tohoto „pedagogického úspěchu“ při výchově důstojníka v Bundeswehru? Vidím tyto základní aspekty:

- * **Výchovný:** použití úkolové taktiky v procesu výchovy, výuky a celkové vojenské služby.
- * **Motivační:** německý důstojník ví, že absolvování VA BW je rozhodující krok v jeho vojenské kariéře, že téměř 100 % absolventů získá hodnost plukovníka s tomu odpovídající funkcí.
- * **Personální:** (úzce souvisí s motivačním): německý důstojník má důvěru v personální systém jeho armády; úzce spolupracuje se svým personálním důstojníkem při tvorbě své kariéry a ví, že jeho výkon na daném stupni, či ve škole znamená rozhodující předpoklad pro další kariéru či studium.
- * **Rotace:** německý důstojník během své kariéry pravidelně střídá vyšší či nižší štáby, službu u bojových jednotek různých druhů vojsk, či v zahraničí, což zvyšuje jeho rozhled, flexibilitu a výkonnost, nutí ho to řešit jen rozhodující věci a část povinností delegovat, což jako systém přináší velkou samostatnost.
- * **Specificky národní:** preciznost, organizační schopnosti a nasazení.

A to poslední, to je vlastně rozdíl mezi naším a německým důstojníkem. Často jsem viděl, že, německý důstojník se sice snaží včas a dobře si splnit své služební úkoly a jít domů, kde však většinou má pracovnu s počítačem, ořezanými tužkami a spisy Clausewitzův či Mannsteina, kde ještě další dvě tři hodiny pracuje na sebe, či na svou práci.

Nejsem žádný odborník na vzdělávací systémy a přiznám se, že málo znám náš současný vojenský vzdělávací systém, ale přesto souhlasím se závěry článku prof. Komárka o opatrném přizpůsobení se, protože logicky nemůžeme očekávat, že vzdělávací systémy

NATO se přizpůsobí nám. Vzdělávací systémy NATO jsou totiž podstatnou částí systémů kariér, a ty zase mluví o tom, jací důstojníci jsou vysíláni do struktur NATO.

Neboli jinými slovy: spodní patro pracovníků v NATO tvoří důstojníci ve věku 35-40 let, kteří absolvovali kurz generálního štábu, jsou většinou v hodnosti podplukovník, major a mají zkušenosti z výkonu funkce na stupni prapor, brigáda.

Práce v NATO je totiž prací na operačním či strategickém stupni a k takové je kurz generálního štábu nutný. Ostatní zkušenosti získá důstojník v denní činnosti, protože pro velitelství NATO je příprava a provedení cvičení skutečně rozhodující náplní práce.

Obávám se, že naši dnešní absolventi kurzu GŠ tak, jak ho známe v dnešní podobě, by v NATO jen těžko hledali adekvátní umístění. Pokud to opatrně nezměníme, bude stále docházet k tomu, co jsem pozoroval na VA BW, když tam přijela delegace vyššího akademického kurzu GŠ z Brna a třicetiletí kapitáni BW „briefovali“ své kolegy plukovníky středně vyššího věku, což vyvolalo rozpaky či překvapení. Jenomže ti němečtí kapitáni uměli.

Dalším článkem, který mne v prvním čísle letošních Vojenských rozhledů zaujal, je příspěvek plk. gšt. Ing. Milana Kubeši, CSc. „Způsoby použití Armády České republiky“. Po jeho prostudování ale musím přiznat, že mi uniká smysl existence „velitelství vojska územní obrany“ i principy použití vojsk územní obrany za války či krize.

Autor totiž na několika místech v tomto článku zařadil do prvního operačního sledu AČR vedle mechanizovaných brigád i několik „velitelství územní obrany“ a určil je do podřízenosti veliteli pozemního vojska. Tedy obrácený postup vzhledem k modelu Bundeswehru. Tam mají v míru spojená velitelství polních a teritoriálních vojsk a za války je rozdělí. Ale my jsme přece nerozdělili pozemní vojsko a vojsko územní obrany již v míru proto, abychom je za války opět spojovali. Cílem bylo zřejmě oddělit již v míru dvě funkčně odlišné činnosti: obranu státního území v gesci PV a obranu a ochranu území spolu s řešením dalších teritoriálních úkolů v gesci VVÚZO.

Vždyť, jestliže si vezmeme celý komplex úkolů řešených velitelstvím územní obrany za války či krize, zhruba 20-30 % těchto úkolů by se týkalo bojové činnosti na obranu či ochranu teritoria a zbylých 70-80 % by se týkalo specifických činností vojsk územní obrany (včetně VÚO), tedy plnění teritoriálních úkolů v plné šíři, včetně výkonu státní správy.

V Bundeswehru vyšel vloni novelizovaný předpis „Národní teritoriální úkoly“, na kterém pracoval zpracovatelský tým více než dva roky. Zde je klasifikováno dohromady 47 národních teritoriálních úkolů dvou kategorií důležitosti. Pouze čtyři z nich však řeší bojovou činnost na obranu teritoria.

Chci tím říci, že VVÚZO a VÚO se již v míru připravují na plnění teritoriálních úkolů a mají k tomu postupy, prostředky a odborníky. V žádném případě však nedisponují postupy, prostředky a odborníky pro široké vedení bojové činnosti. Takže, jestliže někdo chce použít v prvním operačním sledu síly a prostředky VÚO, tak pouze pěší prapory, a to ještě velmi opatrně a diferencovaně, protože k tomu nejsou náležitě vybaveny, vyzbrojeny a hlavně vycvičeny.